

**Pr. lect. dr. Ovidiu Soare,
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie,
Universitatea „Dunărea de Jos“ din Galați**

ASPECTE SOCIAL-PASTORALE ALE TAINEI SPOVEDANIEI, DIN PERSPECTIVA DINAMICII LUMII MODERNE

***Abstract:** Approaching the sacred determines of our apparent stop in time, perceived as one in which past, present and future is here and now. Outside the sacred space we see that it bustles, changes and redefines in a very high speeds. Modernity and postmodernity bring an increase in training, the rapid exchange of information, but also a personal interpretation of truth, beauty and goodness, a relativistic them and thus felt confusion, tension, anxiety, alienation and selfishness. Independence person against any rule or order, often leads to behavior that is at the limit of social norms. Most of these negative expressions we find the confession chair. One aspect present in our social space, tied to confession, is the misunderstanding of the role that this sacrament has in our lives, which can make the order of fasting and confession to produce harm on us and our neighbors. The receipt and understanding of the Sacrament of Confession accents are found those individual to each person; understand his own interests, depending on education, cultural heritage or family experiences in this life; there is a role of the priest to not let this individual agreement to be separated from the Church's teaching.*

***Keywords:** Holy Sacraments, Sacrament of Confession, Church, Holy Fathers of the Church, modernity and postmodernity, social institutions, social norms, social changes, identity, individualization, globalization.*

Apropierea de sacru determină din partea noastră o aparentă oprire în timp, percepută ca una în care trecutul, prezentul și viitorul sunt acum și aici, așa cum sublinia părintele Dumitru Stăniloae: „În Sfânta Liturghie totul este prezent, fără a se anula trecutul. *Despărțirea de trecut și prezent este depășită... În prezent este trăit și mai deplin trecutul și ne este prezent ca un avertisment sau ca o nădejde, și mai*

puternic viitorul, sau viitorul nu ne mai scapă de sub vederea noastră cu eficiența lui proiectată asupra noastră. Am început să intrăm de aici în zona eternității" sau altfel spus „noi ne aflăm în zorii veșniciei de unde luăm puterea unui răspuns mai hotărât la chemarea lui Dumnezeu“.

În afara spațiului sacru vedem că totul freamătă, se schimbă și se redefinește într-un ritm foarte alert. Lumea modernă, în care trăim, poate fie percepută ca fiind într-o continuă schimbare.

Mergând mai departe cu raționamentul nostru, observăm că și în Biserică există această noțiune de schimbare. Biserica dorește o schimbare a noastră, dar de alt ordin, o schimbare care să ne apropie pe noi de veșnicie, pentru că *„veșnicia este viață, iar viața este mișcare“*. Se dorește o schimbare a noastră pentru a deveni asemenea lui Dumnezeu cel neschimbat. O schimbare a noastră spre neschimbare. Aici putem întâlni un element comun: schimbarea este prezentă în Biserică și în societate, dar aceste schimbări sunt diferite. În spațiul Bisericii această mișcare, schimbare sau devenire a noastră este spre *„plinătatea vieții“*, pentru că *„a rămâne pe loc înseamnă a muri“*, iar timpul folosit pentru dobândirea foloaselor personale și egoiste *„este pur și simplu o goană în pustiul propriului suflet către moartea desăvârșită“*.

Schimbarea care se petrece în afara zidurilor Bisericii declanșează apariția anumitor răspunsuri, răspunsuri care în spațiul social îmbracă forma teoriilor sau perspectivelor. Conform acestora, societățile se dezvoltă după anumite modele predictibile, devenind din ce în ce mai complexe, această dezvoltare depinzând de tehnologie, de cunoștințe și de schimbările social-politice. În cadrul acestor societăți, crește nivelul de instrucție și de dezvoltare a mass-media, iar sistemele de transport și de comunicații devin mai accesibile și mai sofisticate; populațiile ajung să fie mai urbane și mai mobile, social și geografic; familia lărgită își pierde din importanță, locul ei fiind luat de familia nucleară; organizațiile devin birocratice, diviziunea muncii este tot mai complexă, iar influența socială a religiei scade, nu însă și importanța ei spirituală.

Mergând mai departe cu analiza vieții sociale, alături de teoria modernizării întâlnim alte două concepte: modernismul și postmodernismul.

Din perspectiva modernismului adevărul, frumosul și morala există ca realități obiective ce pot fi descoperite, cunoscute și înțelese cu mijloace raționale și științifice. Aici progresul este inevitabil și oferă baza pentru un control sporit asupra condiției umane și o mai mare libertate a persoanei.

Postmodernismul afirmă că adevărul, frumosul și binele nu au existență obiectivă dincolo de ceea ce gândim, scriem și vorbim despre ele. Aici viața socială nu este o realitate obiectivă, iar ceea ce experimentăm noi drept viață socială depinde de modul în care o concepem, acest lucru fiind făcut în moduri diverse și schimbătoare.

O abordare interesantă privind dinamica modernității o face Peter Wagner: *„Societatea modernă din anii '50, din secolul XX, a fost caracterizată printr-o înaltă standardizare și instituționalizare, în strânsă legătură cu reglementările întreprinse în domeniul economic. În cadrul acestor aspecte au apărut însă anumite rupturi, în anii care au urmat, viața socială fiind cuprinsă de o anumită destandardizare, iar perspectivele biografice au început să-și facă prezența tot mai puternic. Pe parcursul anilor '70 și '80, puternica standardizare a parcursului vieții a fost spulberată de evoluții structurale și culturale, prezente în marea majoritate a instituțiilor sociale. Astfel de transformări ale regimului cursului vieții pot fi puse în legătură cu apariția unei identități puternic individualistă, tranzitorie și fluidă, tot mai mult observată în societățile occidentale“.*

Autorul observă că în societatea modernă, din a doua jumătate a secolului XX, au apărut o întreagă serie de transformări, care au pus în discuție chiar instituțiile și normele sociale, acestea fiind caracterizate printr-o individualizare și globalizare puternică.

Modernitatea, din perspectivă sociologică, presupune o redefinire în timp, chiar într-un timp relativ scurt. Apar astfel anumite schimbări inevitabile, care produc nedumerire și conflict. Societățile postbelice, din anii '50, aveau o anumită stabilitate în modernitate, stabilitate care începe să se clatine, să nu mai țină cont de valorile instituționale, să intre într-o anumită criză. Ceea ce până mai ieri era văzut că urmează un anumit model predictibil dispare, devine individualist, tranzitoriu și fluid, noțiunile de stat și națiune se diluează, locul lor fiind luat de globalizare și individualism. *„Modificările din anii '60 pot fi în*

general interpretate ca o slăbire a influenței instituțiilor asupra ființei umane, sau, invers, ca o eliberare a ființei umane față de standardele de comportament propuse de aceste instituții. Trebuie avut în vedere impactul pe care l-au avut aceste transformări asupra întregii societăți. O mare parte din observația sociologică curentă converge pe această diminuare a influenței instituțiilor asupra ființei umane, un proces numit individualizare, și o slăbire simultană a coerenței instituțiilor legate de stat și națiune, numit globalizare“.

Această schimbare a modernității poate să aducă însă anumite foloase persoanei umane. Perspectivele biografice, amintite de Peter Wagner, pot conduce societatea modernă spre a acorda o mai mare atenție persoanei umane, luând în considerare preocupările cu care acea persoană se confruntă în viața de zi cu zi; globalizarea poate aduce un acces mai ușor la informații și o independență a persoanei de a se mișca în spațiul social, fără restricții sau condiționări. Acestea presupun însă creșterea gradului de responsabilitate și discernământ, de care trebuie să dea dovadă persoana umană.

Se vede că modernitatea și postmodernitatea aduc o creștere a gradului de instrucție, un schimb rapid de informații, dar și o interpretare personală a adevărului, frumosului și binelui, o relativizare a acestora și astfel se face simțită deruta, tensiunea, neliniștea, înstrăinarea și egoismul. La toate acestea răspunde Sfântul Apostol Pavel care îndeamnă să le socotim pe toate cele străine nouă, ca fiind pagubă: „*Ba, mai mult: eu pe toate le socotesc că sunt pagubă, față de înălțimea cunoașterii lui Hristos Iisus, Domnul meu, pentru Care m-am lipsit de toate și le privesc drept gunoaie, ca pe Hristos să dobândesc“* (Filipeni 3, 8). Tot ce a făcut credinciosul înainte de a-L cunoaște pe Hristos, numai prin propriile forțe, și care a dus la o falsă înălțare a sa, sunt gunoaie sau obiecte, într-o accepție modernă a termenilor. De fapt, acestea duc la izolarea sa și la depărtarea sa de lume. „*Astfel, în fața obiectelor, ideilor, legilor, nefiind decât eu care mă afirm, înăuntrul meu, mă pot întreba care este valoare acestei afirmări? Eu simt nevoia unei confirmări prin altcineva, prin care să pot avea siguranța existenței mele reale. Subiectivitatea mea trebuie obiectivată, fără ca să piardă din caracterul ei. Eu simt trebuința să fiu afirmat de cineva, așa cum mă afirm eu, prin libertatea și spontaneitatea lui, să fiu cugetat, voit, iubit,*

ca să nu fiu un simplu vis subiectiv... Numai experiența unei persoane care ține la mine și la care țin și eu, provoacă în mine desfășurarea tuturor strădaniilor de înălțare, de perfecționare pentru a fi vrednic de încrederea și de iubirea ei". La toate acestea exprimate de Louis Lavelle, părintele Stăniloae continuă, afirmând că „Dumnezeu, revelându-Se într-o persoană umană, îmi face posibilă intrarea și persistarea într-un raport viu și concret cu El, o experiență veridică a unei realități din afara de mine, cu care comunic printr-o continuă transcendere de la mine și peste mine și pe care o simt ca pe limita și autoritatea absolută a mea, dar, totodată, și, tocmai de aceea, ca pe sprijinul absolut și ca pe izvorul care dă creștere și adâncime continuă intimității mele".

Pentru a înțelege mai bine care este sensul adevărat al unei vieți duhovnicești, pe care creștinii sunt datori să-l urmeze, prezentăm mai jos un fragment din Sfântul Teofan Zăvorâtul: „Cum să veghem, să hrănim și să sporim viața duhovnicească începută prin pocăință și prin Sfânta Împărtășanie: ... Am luat hotărârea fermă să nu păcătuiim... Trebuie acum să îndepărtăm tot ce poate să ne clatine această hotărâre, și anume: să ne schimbăm vechile deprinderi și să lăsăm obiceiurile care ne hrăneau patimile dinainte; să ne alcătuim o nouă pravilă a purtărilor, a ocupațiilor casnice sau din afara casei și a tuturor relațiilor noastre; și, mai ales, să ne ferim de întâlnirile ispititoare cu lucrurile, persoanele și obiectele care pot trezi în noi istovitoare patimi păcătoase... Dacă nu vom face așa, cu ușurință putem cădea, și vlăstarul vieții noastre duhovnicești iarăși se va stinge, asemenea pomișorului lovit de influența dăunătoare a arșiței, a frigului sau a manei!".

Așadar, viața duhovnicească este nedespărțită de spovedanie și de Împărtășanie, însă pentru a înțelege mai bine ce înseamnă spovedania, să fie ascultat Sfântul Ioan Casian: „...iată care este definiția deplină și desăvârșită a pocăinței: să nu mai săvârșim în nici un chip păcatele pentru care ne pocăim, sau pentru care conștiința noastră are remușcări. Iar dovada de primire a pocăinței și de iertare este faptul de a fi alungat din sufletele noastre orice simțământ al acelor păcate. Va cunoaște fiecare că încă nu s-a spălat de păcatele săvârșite cât timp, cu toată pocăința și remușcărilor, îi vor apărea în minte greșelile, sau alte fapte asemănătoare, și cât timp, nu zic plăcerea acestora, dar chiar amintirea lor, îi va întina taințele sufletului... Ca să subliniez și mai

mult cele spuse, adaug că numai atunci este crezut că ne-a fost ștearsă taina viciilor, când au fost alungate din inima noastră toate patimile și dorințele vinovate”.

Nu trebuie să vedem însă spovedania ca pe un „bilet pentru împărtășire”, ca pe ceva obligatoriu, în sensul administrativ al cuvântului, pentru că ea face parte din firescul legăturii noastre cu Dumnezeu. Este criticată Biserica Ortodoxă că a sa gândire teologică s-a redus la schemele și categoriile gândirii apusene și că ea se înțelege pe sine ca o organizație, unde credinciosul trebuie să respecte un ansamblu de reguli, ceea ce duce la desprinderea lui de duhul Bisericii, iar dacă este atent numai la a respecta aceste reguli sau îndrumări, dispăre iubirea. Trebuie să amintim aici că fără nici o regulă, fără nici o normă, societățile umane nu pot exista. Se pot desprinde astfel două concluzii: prima ar fi aceea că singura „regulă” necesară și suficientă ar trebui să fie iubirea, și că ea este de ajuns pentru ca oamenii să se unească cu Dumnezeu, iar a doua că Taina Spovedaniei ar minimaliza Taina Împărtășaniei, dacă ea devine „obligatorie” înainte de a se împărtăși. Potrivit tradiției Bisericii noastre, cele două Sfinte Taine sunt strâns legate între ele, iar atunci când dorim să ne împărtășim des, se cuvine să ne mărturisim des.

Amintește Alexandre Schmemmann în lucrarea sa *Euharistia* că este firească împărtășirea credincioșilor la fiecare Sfântă Liturghie, criticând Biserica că a transformat Împărtășania și spovedania într-o prescripție disciplinară, cu obligativitatea mărturisirii. Aceste „prescripții disciplinare” există încă de la început în Biserică. Să amintim doar faptul că Sfântul Apostol Pavel îndeamnă pe credincioși să se împărtășească după o atentă cercetare, „să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar” (I Cor. 11, 28), în această epistolă fiind date anumite rânduieli cu privire la împărtășirea credincioșilor, însă nu sunt toate prezente în epistolă, pentru că acest capitol privitor la Împărtășanie se încheie cu următoarele cuvinte: „Celelalte însă le voi rândui când voi veni” (I Cor. 11, 34), iar aceste „celelalte” fac parte astăzi din rânduielile Bisericii, așa cum frumos adeverește Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe, 1642 cu privire la spovedanie: „Această Taină are tărie și își capătă putere când dezlegarea de păcate se face de preot, potrivit cu rânduiala și datina Bisericii...”

deci „*celelalte rânduite*“ de Sfântul Apostol Pavel fac parte astăzi din rânduiala și datina Bisericii.

Această Taină este definită în *Mărturisirea de credință* din anul 1642 astfel: „*A cincea Taină este pocăința, care este o suferință a inimii pentru păcatele cu care a greșit omul*“, iar porunca a patra a Bisericii îndeamnă: „*Să ne mărturisim păcatele noastre de patru ori pe an, și cei înaintați în cucernicie și evlavie să se mărturisească în fiecare lună, iar cei mai neajutorați au datoria să facă mărturisirea păcatelor lor măcar o dată pe an*“; în „*Învățătura de credință creștin ortodoxă*“ la porunca a patra bisericească se menționează: „*Să ne spovedim și să ne împărtășim în fiecare cele patru posturi mari de peste an, sau dacă nu putem, cel puțin o dată pe an, în postul Sfințelor Paști*“. Îndemnul creștinesc de a se mărturisi și de a se împărtăși este prezent cu specificația „*măcar*“ sau „*cel puțin*“, ceea ce înseamnă că Biserica nu dorește ca ai săi credincioși să se împărtășească rar sau foarte rar.

Iată ce găsim în *Mărturisirea de credință de la 1642* privitor la împărtășirea deasă: „*...acel creștin care ia parte des la această jertfă și se împărtășește din această Taină, printr-înșă se slobozește de orice ispită și primejdie de la diavol*“, ceea ce înseamnă că Biserica nu îndepărtează pe creștini de la deasă împărtășire, dar aceasta trebuie să fie făcută în rânduială, așa cum se specifică în continuare: „*După rânduiala Bisericii noastre ortodoxe, adică însoțită de mărturisire curată, de post și de zdrobirea inimii, precum și de împăcarea desăvârșită cu toți, și de altele asemenea cu acestea*“, deosebit de importante fiind „*altele asemenea cu acestea*“, adică tot ceea ce cuprinde buna viațuire.

Aceeași *Mărturisire de credință* specifică ce trebuie luat în seamă cu privire la Taina Spovedaniei: cel ce se pocăiește să fie ortodox, iar cel ce mărturisește, preotul, să fie ortodox; cel ce se pocăiește să aibă inima zdrobită și mâhnire pentru păcatele sale cu care a supărat pe Dumnezeu sau a vătămat pe aproapele său; mărturisirea prin viu grai a tuturor păcatelor să fie smerită, cucernică, adevărată, nefățarnică; canonul să fie potrivit, după socotința duhovnicului, iar el va consta din rugăciuni, milostenii, posturi, cercetarea sfințelor locuri, mătăanii și altele asemănătoare; credinciosul este îndemnat de la o spovedanie la alta să-și îndrepte cât poate viața, potrivit cu conștiința pe care o are.

Nu lipsesc nici foloasele acestei Taine: prin această Taină creștinul se apropie de nevinovăția pe care a câștigat-o la botez; dobândim harul dumnezeiesc din nou; ne dezbrăm de robia diavolului; dacă prin păcat rușinea și teama intră în cuget, prin pocăință se întoarce în noi o pace și o încredere, asemenea celei pe care o au copiii față de părinții lor.

Acestea se specificau la 1642, iar dacă venim în zilele noastre, găsim în *Învățătura de credință creștin ortodoxă*, cu privire la deasa sau rara împărtășire a credincioșilor următoarele: „*De dorit este ca fiecare creștin să se împărtășească cât mai des, bineînțeles pregătindu-se din vreme pentru aceasta*“.

Unul din rolurile spovedaniei este tocmai acela de a conștientiza importanța, semnificația și sfințenia Împărtășaniei, pentru că lucrurile pot să degenereze în formalism, în acea atitudine de a crede că prin deasa împărtășire ești mântuit, indiferent de atitudinea pe care o are față de Dumnezeu; tocmai acest lucru dorește să scoată în evidență spovedania, să conștientizeze poziția pe care i-o dă calitatea de creștin, aceea de a fi conștient că prin Împărtășanie te îndumnezeiești și acest lucru este înfricoșător dacă nu este în rânduială, adică poți muri, așa cum mărturisește Sfântul Apostol Pavel: „*Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie (cel ce se împărtășește), osândă își mănâncă și bea, nescotind trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit*“ (I Cor. 11, 29-30).

Cele spuse de Sfântul Apostol nu sunt amenințări, ci lucruri firești și normale, cu alte cuvinte apropierea de Dumnezeu nu trebuie privită cu acea teamă pe care o avem față de cele lumești, ci mai degrabă cu normalitate, cu un firesc și poate cu un bun simț, pe care trebuie să-l avem față de cele sfinte, care nu trebuie înțelese ca fiind misterioase sau capricioase.

Dinamica lumii moderne afectează fiecare persoană în parte. Prezența ei în viața noastră are atât consecințe pozitive cât și negative.

Dintre cele pozitive amintim accesul foarte ușor și de multe ori instantaneu la orice informație, accesul nediscriminat la toate formele de educație, libera circulație a persoanei sau libertatea reală de gândire și exprimare. Acestea dacă nu sunt gestionate cu înțelepciune și prudență pot produce suferințe ireversibile.

Dintre aspectele negative care pot să apară amintim pe cele care decurg din libertatea de gândire și exprimare, care poate merge până la negarea oricărei forme de instituționalizare socială, negarea familiei, a națiunii, a statului, a Bisericii, negarea oricăror norme sau principii. Libera circulație a persoanei poate să producă fracturi în cadrul familiilor care se concretizează în divorțuri, abandonuri sau moralitate scăzută. Accesul neîngrădit la orice informație poate duce la o înstrăinare și o izolare. Independența persoanei față de orice normă socială conduce de multe ori un comportament social, care se găsește la limita mormelor de comportament social. O mare parte dintre aceste aspecte negative le regăsim mărturisite în scaunul spovedaniei.

Un alt aspect, prezent în spațiul lumii moderne, legat de spovedanie, este acela al neînțelegerii rolului pe care această Taină îl are în viața creștinului. Îl poate răni rânduiala postului, dacă nu o înțelege, și-l rănește și pe aproapele său. Îl poate răni rânduiala spovedaniei dacă nu o înțelege, îl poate răni Împărtășania din același motiv.

Rânduiala și predania Bisericii este aceeași, însă gradul nostru de educație, a celor ce facem parte din Biserică, precum și moștenirea culturală a familiilor din care provenim sunt diferite, iar acest fapt face ca înțelegerea și manifestarea lor să nu fie aceeași; fiecare persoană este unică și această unicitate se întrepătrunde cu o credință care este comună. Credința noastră are această capacitate de a modela identitatea fiecăruia dintre noi, accentuând unicitatea persoanei.

În primirea și înțelegerea Tainei Spovedaniei se regăsesc acele accente individuale, proprii fiecărei persoane în parte; se înțeleg foloasele în funcție de experiențele acumulate în această viață; aici intervine rolul preotului în a nu lăsa ca această înțelegere individuală să fie desprinsă de rânduiala Bisericii.

Cu certitudine, drumul de acasă până la biserică, atunci când merg să se spovedească, are anumite înrâuriri asupra înțelegerii foloaselor acestei Taine, mai ales pentru persoanele care sau spovedit foarte rar sau niciodată. Prezența în biserică, precum și revenirea în spațiul familiei sunt cruciale pentru conlucrarea cu harul primit la Taina Spovedaniei. Zilele care urmează după spovedanie sunt determinante. Persoana umană este impresionată de faptul că Dumnezeu iartă și acest lucru-i rămâne în suflet imprimat, și-l poartă tot timpul cu el. Toate

acestea, însă, se luptă cu cele ale lumii; este lupta cu zâmbetele și lacrimile vieții noastre de zi cu zi.

Creștinismul propune o lume mai bună. Toate sistemele social-politice afirmă același lucru. Este în comportamentul ființei umane dorința de a spera într-o lume mai bună, în care suferința să dispară. Avem tendința de a considera vremurile trecute ca fiind mai bune decât cele prezente, iar comportamentul nostru social tinde să producă a revenire a acelor vremuri, ceea ce în fapt este imposibil de realizat.

Lumea în care trăim, și pe care o vedem ca fiind o lume aflată într-o continuă degradare, este lumea în care există bunătate, frumusețe, iubire și sfințenie, iar fără acestea nu ne putem mântui. În această lume a nedreptăților începem urcușul mântuirii noastre. Aici dobândim arvuna pentru viața veșnică. Aici ne sfințim. În această lume imperfectă primim sfințenia pentru mântuire. Răutatea prezentă în această lume este topită de harul mântuitor care se află în Biserică.

Această răutate a lumii începe cu răutatea prezentă în noi, însă ea se micșorează până la dispariție prin curățenia adusă de spovedanie, prin recunoaștere și acceptare a celor ce vin asupra noastră.

Modelul Mântuitorului este mult mai ușor de înțeles și de urmat, dacă este actualizat la viața noastră de zi cu zi, dacă este tradus în cheia modernității, fără însă a ne îndepărta de la esență, păstrând fondul problemei, păstrând matricea fundamentală a Bisericii. Avem multe exemple de credincioși care trecând prin încercări și suferințe, nedespărțiți de Biserică, au reușit să depășească acea barieră a deznădejzii, sau în termeni moderni, de acea barieră a depresiilor.

Cei ce reușesc acest lucru, știu că nu mai au nimic de pierdut; viața lor a trecut prin încercări limită, care au adus suferință, iar aceste încercări nu au putut fi rezolvate prin raționalitatea umană, ci prin grija Bisericii. Nu este o abandonare, ci o acceptare a faptului că Hristos face parte real din viața lor, prin Sfintele Taine, convinși fiind că aceasta este singura cale, adevărata cale mântuitoare. Acest lucru nu înseamnă nepăsare, ci încredere în Dumnezeu, este acea încrederea pe care o ai atunci când te afli pe marginea prăpastiei și când știi că Cel ce te poate salva, de acolo, este numai Hristos.

Taina Spovedaniei, ca de altfel toate Tainele, dar aici se observă cel mai bine, presupune o relație interpersonală între persoana Mântui-

torului, persoana care primește Taina și persoana preotului, cel care mijlocește această Taină.

Această relație presupune un efort din partea celui care acceptă să se împărtășească cu Sfintele Taine; presupune ca acea persoană să se dăruiască, să dorească să intre în această relație de bună voie.

Fiecare taină este unică, pentru că și persoanele sunt unice și timpul în care ele se săvârșesc este unic, irepetabil. Nici o situație din viața noastră nu este identică. Scurgerea timpului nu este ceva repetitiv, automat sau identic. El însoțește urcușul nostru, mișcarea noastră spre desăvârșire. Iată ce spune despre această mișcare părintele Stăniloae, referindu-se la învățătura Sfântului Maxim Mărturisitorul: *„La Sfântul Maxim mișcarea are un rol creator principal și duce în odihna cu adevărat eternă, într-o viață nesfârșită, care nu a fost înainte și din care nu se mai poate cădea, pentru că fericirea comuniunii cu Dumnezeu cel tripersonal fiind infinită, nu produce nici o plictiseală”*.

Pentru a înțelege mai bine ce se petrece atunci când mergem pe calea cea adevărată, tot Sfântul Maxim Mărturisitorul lămurește: *„Cât de mare și cât de înfricoșată e cu adevărat taina mântuirii noastre! Ni se cere cât a făcut Acela prin fire ale noastre și ni se iartă cât a făcut Acela prin unire cu ale noastre, mai presus ca noi, cu condiția ca deprinderea voii noastre păcătoase să nu facă din neputința firii o materie a păcatului. E vădit că acesta este gândul marelui dascăl”*.

Cercetarea Tainei Spovedaniei o realizăm în contextul prezenței noastre în lume, în societate, în relația ei cu celelalte acțiuni umane, în cadrul spiritualității din societatea în care trăim; o societate care are un comportament divers, de multe ori imprevizibil, în care întâlnim drame, bucurii, aspirații sau neîmpliniri

Analiza spovedaniei dorește să aducă lămuriri cu privire la modalitatea în care ea este prezentă, înțeleasă și urmată într-o societate diversificată.

Cum putem să fim creștini, lăsând cele ale lumii, fiind în lume ca și cum am părăsi această lume, fără însă a o părăsi? Un prim pas se poate face, în acest sens, prin îndurarea nedreptăților, fără a fi împotriva omului care face nedreptatea, păstrând nestinsă iubirea față de aproapele. Un răspuns îl primim de la Sfântul Teofan Zăvorâtul: *„Așadar, adu-ți aminte de păcatele pentru care ai fost iertat sau pentru care cauți*

iertare, și – dacă nu din recunoștință pentru mila primită, atunci pentru nădejdea de a o primi – iartă, iartă și iarăși iartă cu inima largă, deschisă și nefățarnică... Iar dacă nu te vei apuca să îți calci pe inimă, vei deveni tot mai irascibil și vei ajunge să te scoată din fire orice nimic... Iertarea jignirilor este virtutea cea mai atrăgătoare, care aduce îndată răsplată în inimă“.

Spovedania presupune eliminarea stărilor conflictuale, ceea ce presupune înțelegerea și depășirea lor, presupune înțelegerea realităților sociale în care trăim.

Într-o comunitate creștină, acest lucru, conflictul, de multe ori, este greu de înțeles, pentru că toți membrii comunității sunt creștini și toți gândesc că acționează după aceleași rânduieli. Intervine astfel un paradox: sunt în conflict două persoane care urmează aceeași cale, sau cred că urmează aceeași cale, dar care, în realitate, acționează opus unul față de altul, iar această opoziție generează conflictul. Și unul și altul înțeleg realitatea socială în care ei trăiesc, în mod diferit, folosind aceeași rânduială, aceleași reguli, același dreptar.

Atunci când analizează conflictul, Pierre Birnbaum îl consideră pe acesta ca ocupând un loc esențial în cadrul diverselor teorii sociologice, de care sunt legate teme antinomice cum ar fi: integrare/ruptură, consens/disensiune, stabilitate/schimbare, toate fiind prezente la baza sistemului social.

Dacă ne referim la teoriile sociologice ale conflictului, acestea pot fi analizate din perspectiva dualității consens/conflict; avem astfel o sociologie care privește societatea ca fiind una a consensului, în opoziție cu o alta care preamărește conflictul în sine, „transformându-l chiar în singurul principiu de funcționare a sistemului social“.

Nu încapă nici o îndoială că adepții teoriei conflictualiste consideră că societatea, în toată evoluția, de la comunitatea naturală la societatea actuală, în special cea urbană, a fost o trecere de la ordine la dezordine, de la consens la conflict, iar societatea actuală este considerată spațiul privilegiat la conflictelor.

„Evoluția istorică reprezintă în acest caz trecerea de la o ordine dreaptă la pură dezordine conflictuală între indivizi siliți la confruntare sau, în cel mai bun caz, la o politețe pur convențională, ce maschează inabil profunzimea luptei în care sunt angrenați unii împotriva celorlalți“.

Aceste teorii erau proprii secolului XIX, având ca adepți pe Marx și Tonnies, iar dispariția conflictului ar fi fost posibil numai prin transformarea profundă a raporturilor economice, deschizând cale abolirii statului și apariției unei societăți nemodelate, ca înainte, de profunde conflicte structurale, toate acestea ducând la „*sfârșitul inevitabil al istoriei*“.

Pierre Birnbaum prezintă conceptele sociologilor Émile Durkheim, Georg Simmel, Talcott Parsons și Coser L. referitoare la manifestarea și rolul conflictului în societate.

Sociologul francez Émile Durkheim susține utilizarea unor mecanisme de integrare ce pot diminua semnificativ manifestarea conflictelor, religia fiind principalul principiu care conduce la integrarea socială. Astfel, forța conștiinței colective, controlul social, interdependența actorilor sociali, prezența constrângerii, oferă un spațiu limitat manifestării conflictelor, ceea ce-l face pe Durkheim să fie considerat un partizan al ordinii sociale, ordine socială care îndepărtează distrugerea integrării prin manifestări revoluționare, iar la nivel interpersonal diminuează utilitarismului individualist, care este specific confruntărilor individuale și amenință solidaritatea socială. Acest sociolog al religiilor consideră că apariția și manifestarea conflictelor este strâns legată de proasta funcționare a normelor colective ce au, printre altele, funcția de reglare într-o societate.

În viziunea lui Pierre Birnbaum, cel care a elaborat cu adevărat o teorie sociologică a conflictului dintr-o perspectivă interacționistă, a fost Georg Simmel, care consideră conflictul ca făcând parte dintr-un proces de socializare, fiind unul dintre procesele active de interacțiune umană prezente în cadrul societății. Este astfel un proces pozitiv, care asigură unitatea vieții sociale. El este astfel considerat un proces normal și vital pentru buna funcționare a societății în ansamblul ei, dar și în cadrul cuplurilor, al familiei, al organizațiilor politice sau religioase.

Un alt sociolog, prezentat de Pierre Birnbaum, considerat ca fiind adeptul teoriilor sociologice ce se grupează în jurul perspectivei funcționaliste, este Talcott Parsons, cel care „*nu își poate de fel imagina, la nivel analitic, existența unor conflicte structurale producătoare de discontinuități definitive sau chiar a unor lupte și acțiuni colective*”

ce se sustrag influenței controlului social“. Astfel, societatea este privită ca un sistem social format dintr-un ansamblu de roluri, a căror distribuție este validată de un sistem de valori, la care, printr-o socializare funcțională, aderă toți actorii sociali. Cu toate acestea, Parsons admite eșecul la nivelul empiric al unei integrări, mai ales în rândul statelor industrializate, ea rămânând însă o noțiune necesară la nivelul analitic, unde ordinea este întotdeauna posibilă, dacă se bazează pe norme comune ce reușesc să controleze, prin socializare, conflictul.

Sociologul american Coser L. susține că exprimarea conflictelor și gestionarea lor, cu ajutorul unor supape de siguranță, asigură în realitate ordinea socială și astfel conflictele devin funcționale, în măsura în care există instituții care reușesc să le resoarbă imediat, pentru a evita persistența unor surse de schimbare mult mai radicale. Astfel, cele mai multe teorii afirmă că și conflictul își pierde din dimensiunea sa, în cadrul societăților cu o instituționalizare tot mai mare.

Analizând prezența conflictului și a integrării în cadrul societății, Birnbaum este de părere că cele două concepte au rolul lor în menținerea unității și identității sociale. *„O societate lipsită de orice conflict nu presupune deci în nici un fel o stabilitate mai mare; dimpotrivă, integrarea sa va fi cu atât mai puternică cu cât conflictele interne reușesc să se exprime*“.

Conflictele sunt cele ce duc la opoziția dintre persoane sau grupuri, comunități sau societăți ce au interese divergente, ele ducând la o schimbare radicală a societății, dintr-o perspectivă conflictuală, sau la apariția unor noi echilibre, privite dintr-o perspectiva funcționalistă.

Taina Sfintei Spovedanii presupune eliminarea sau depășirea conflictelor din viața personală a fiecărui credincios prin iertare, smerenie și îndurare a tuturor încercărilor care vin asupra noastră. Găsim astfel elemente comune cu sociologii, care afirmă că și conflictele sunt generatoare de echilibru și înțelepciune, fiind posibilă eliminarea sau depășirea lor prin renunțare, acceptare, ascultare, înțelegere sau impunere.

Supunerea sau ascultarea este prezentă în Sfânta Scriptură, în scrierile Sfinților Părinți, în studiile teologice, dar și în cele de sociologie sau psihologie.

Într-o lucrare de psihologie socială întocmită de Robert Vincent Joule, „*supunerea liber-consimțită: schimbarea atitudinilor și comportamentelor sociale*“, este prezentată supunerea forțată și supunerea fără constrângere. Referitor la supunerea forțată apare întrebarea: cum să determini pe cineva să-și schimbe el însuși ideile? Se răspunde prin patru experiențe clasice și prin prezentarea a două teorii cu privire la reajustarea ideilor și opiniilor subiecților ce urmează actul de supunere forțat. Se pleacă de la premisa că societatea este formată din persoane care luptă pentru interesele proprii, iar impunerea acestor interese se face prin folosirea „*mijloacelor de influență*“ din care fac parte amenințarea și recompensa, iar cei ce urmează supunerea forțată fac acest lucru fie pentru că doresc să nu existe disonanță produsă de dezacordul dintre convingerile lor, fie dintr-un raționament autoperceptiv, de reinterpretare a urmării supunerii forțate. Teama de a fi pedepsit și respectarea forțată a unor reguli au fost explicate prin prisma unor teorii moderne, din domeniul psihologiei sociale.

În comparație cu aceste tipuri de teorii care explică supunerea strict la nivelul persoanei umane, fără implicarea transcendentului, Sfinții Părinți ne aduc răspunsuri cu privire la supunere și la urmările ei, în care este prezentă relația om-Dumnezeu.

Sfântul Simeon Noul Teolog ne lămurește: „*Credința și frica de Dumnezeu și păzirea poruncilor Lui ne răsplătesc pe măsura curățirii noastre. Căci în măsura în care ne curățim, ne ridicăm de la frica de Dumnezeu la dragostea de El și înaintând ne mutăm, așa zicând, de la frica la iubirea lui Dumnezeu*“.

O dovadă de ascultare, subliniată de același Sfânt Părinte, este una prezentă în viața de zi cu zi a monahilor, care privește aspecte aparent ne semnificative, cum ar fi potolirea setei, ce trebuie făcută numai cu încuviințarea părintelui duhovnicesc: „*Să nu ceri și nici să nu iei nici un pahar de apă, chiar de s-ar întâmpla să arzi, până ce nu te va îndemna, mișcat de la sine, părintele tău duhovnicesc. Strânge-te pe tine și constrânge-te în toate, încredințându-te și zicând în gând: «Dacă Dumnezeu vrea și ești vrednic să bei, va descoperi părintelui tău, și acesta îți va zice ție: bea». Și atunci bea cu conștiința curată, chiar de e la vreme nepotrivită*“.

Îndemnul Apostolului Pavel este de a le face pe toate din toată inimă, „*orice ați face, lucrați din toată inima, ca pentru Domnul și nu ca pentru oameni, bine știind că de la Domnul veți primi răsplata moștenirii; căci Domnului Hristos slujiți*” (Coloseni 3, 23). Nu încapă nici o îndoială că și aici este vorba de autoanaliză, de un raționament autoperceptiv precum și de o recompensă, însă toate acestea au ca certitudine răsplata moștenirii veșnice, chiar dacă aceasta nu vine imediat; acest lucru presupune o participare a noastră la viața socială, fără a avea nici o urmă de îndoială.

Epistola către Filipeni este un îndemn la a gândi, iubi, simți și cugeta în același fel, împreună și nu într-un mod egoist, individualist și izolat, ca un îndemn în Hristos spre împărtășirea Duhului. Nu ne putem împărtăși de Duhul decât avându-le pe toate în Hristos. Acestea înseamnă că pe toate ale noastre trebuie să le gândim spre a nu ne îndepărta de Hristos.

„*Deci, dacă este vreun îndemn în Hristos, dacă este vreo mângâiere a dragostei, dacă este vreo împărtășire a Duhului, dacă este vreo milostivire și îndurare, faceți-mi bucuria deplină, ca să gândiți la fel, având aceeași iubire, aceleași simțiri, aceeași cugetare. Nu faceți nimic din duh de ceartă, nici din slavă deșartă, ci cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuși. Să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare, și ale altuia*” (Filipeni 2, 1-4).

În societatea, în lumea în care trăiește, creștinul pe toate trebuie să le facă, să le simtă, să le cugete în Hristos. Dacă are conștiința că este creștin și că trebuie să le facă nu numai pe ale sale, ci și pe ale aproapelui, atunci este conștient de faptul că nu este de ajuns numai să gândească că este credincios, ci trebuie să acționeze în acest sens, iar această acțiune presupune spovedanie și Împărtășanie. Cei ce afirmă că sunt creștini, dar fac acest lucru numai declarativ, simt că au o anumită lipsă, o anumită neîmplinire. Acesta este și motivul pentru care cei ce vin la scaunul spovedaniei, după o lungă perioadă de timp, simt o ușurare, o împlinire, o bucurie că au restabilit o legătură importantă, legătura dintre ei și Dumnezeu; au certitudinea că sunt în acea normalitate firească, prezentă în comunitatea de care aparțin. Intenționalitatea se transformă astfel în acțiune, urmând îndemnurile Sfântului Ioan Gură de Aur: „*Să nu ne trândăvim, dar, iubiților, și nici*

să fim lăsători, când este vorba de împlinirea poruncilor. Să ne gândim la binefacerile pe care le-am primit, la ușurința poruncilor și la măreția făgăduințelor gătite nouă după împlinirea lor! Să fim cu mintea trează, să ne străduim să împlinim poruncile date nouă de Dumnezeu și să nu ne depărtăm de drumul dăruit neamului omenesc pentru mântuirea sufletelor noastre“.

Chiar și cei care au o anumită răceală față de tot ceea ce înseamnă manifestare religioasă, au o prețuire față de cei ce gândesc sau făptuiesc în Hristos, pentru că aceștia din urmă sunt consecvenți, satornici și echilibrați, pentru că ei se raportează la Hristos, la veșnicie și la adevăr.

Bibliografie

- Birnbaum, P., *Conflictele*, în Raymond Boudon, *Tratat de sociologie*, Ed. Humanitas, București, 2005, p. 269-311.
- Blau, J. R. (coord.), *The Blackwell Companion to Sociology*, Blackwell Publishing Ltd, 2004.
- Boudon, R. (coord.), *Tratat de sociologie*, Ed. Humanitas, București, 2005.
- Ferreol G. (coord.), *Dicționar de sociologie*, Ed. Polirom, Iași, 1998.
- Învățătura de credință creștin ortodoxă*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1992.
- Johnson, A. G., *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Ed. Humanitas, București, 2007.
- Joule, R. V., *Supunerea liber-consimțită: schimbarea atitudinilor și comportamentelor sociale*, în Moscovici, S. (coord.), „Psihologia socială a relațiilor cu celălalt”, Ed. Polirom, Iași, 1998, p. 190-209.
- Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe, 1642*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1981.
- Moscovici, S. (coord.), *Psihologia socială a relațiilor cu celălalt*, Ed. Polirom, Iași, 1998.
- Schmemann, A., *Euharistia*, Ed. Anastasia, București, f.a.
- Sfântul Ioan Casian, *Scrieri alese, Așezămintele mănăstirești și convorbiri duhovnicești*, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 57, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1990.
- Sfântul Ioan Gură de Aur, *Scrieri, partea întâi, Omilii la Facere (I)*, în col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 21, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1987.
- Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 80, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1983.
- Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, în „Filocalia”, vol. VI, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1977, p. 17-96.

Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Viața lăuntrică*, Ed. Sophia, București, 2000.

Idem, *Răspunsuri la întrebări ale intelectualilor*, vol. 2, Ed. Sophia, București, 2007.

Stăniloae, D., *Introducerea traducătorului*, în Sfântul Maxim Mărturisitorul, „Ambigua”, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 80, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1983, p. 5-42.

Idem, *Spiritualitate și comuniune în liturgia ortodoxă*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986.

Idem, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, ediția a II-a, Ed. Omniscop, Craiova, 1993.

Idem, *Veșnicie și timp*, în „Ortodoxia”, seria a II-a, anul V, nr. 4, octombrie-decembrie, București, 2013, p. 59-70.

Wagner, P., *Modernity: One or Many ?*, în Judith R. Blau, „The Blackwell Companion to Sociology”, Blackwell Publishing Ltd, 2004.